

Substitució de Tarragona per Aragó (part III)

Autor: Ivan Giménez

Data de publicació: 06-09-2019

Tercer article de l'Ivan Giménez sobre textos que demostren l'existència d'un 'Regnum tarraconensium' que hom mira de substituir per 'Reino de Aragón'. Per què els estudiosos silencien tota al·lusió a aquest 'regnum Tarraconensium' i només esmenten el 'reino de Aragón'?

Enric Cock i la seva obra Anales del año 1585...

Enric Cock fou un dels més importants humanistes de la cort del rei Felip I d'Aragó i II de Castella. La majoria d'historiadors que han intentat aproximar-se als orígens d'En Cock s'han topat amb un buit documental i no tenen cap tipus de document on recolzar-se abans de la seva arribada a sòl hispà succeïda l'any 1574. El professor d'investigació del CSIC Alfredo Àlvar Ezquerro en el seu estudi Enrique Cock. Humanista, corógrafo de Madrid, cronista de los archeros reales, ens ubica la ciutat natal d'En Cock a Gorkum (actual Gorinchem), a Batavia[1]. A Roma s'instal·là el 1573 i va aprendre les tasques de Notari Apostòlic amb En Gaspar Hoyer. Com dèiem, l'any 1574 arribà a territori castellà i es posà a les ordres de la Duquesa de Feria. Sota la seva protecció començà a recórrer la península ibèrica amb la finalitat de realitzar una Descripció d'Espanya. L'any 1575 va entrar al servei del Bisbe de Cadis, D. Garcia de Haro, fins al 1579 que retornà a treballar, aquesta vegada, sota el mecenatge del II Duc de Feria. L'any 1582, degut a algunes desavinences amb el nou Duc de Feria, decideix d'abandonar el seu servei. El nou protector d'En Cock l'any 1583 fou el secretari reial dels flamencs d'Ennetières. Finalment gràcies a la intervenció del seu nou protector pren possessió d'una plaça a la cort del monarca Felip com Archer Real l'any 1584 fins a la seva mort el 31 d'Octubre de 1598.

El franco-espanyol Eugenio de Ochoa y Montel (1815-1872) l'any 1844 edità el seu Catálogo razonado de los manuscritos españoles existentes en la Biblioteca Real de París. En de Ochoa ens informava que a la Biblioteca Reial de París hi ha un manuscrit d'En Cock—fins aquella època no editat—que duu per títol Anales del año ochenta y cinco en el qual el rey católico de España don Felipe, con el príncipe don Felipe, su hijo, fue a Monzón a tener las cortes del

La descripció que En de Ochoa fa del manuscrit és: Manuscrito en 4.º. en papel, mal conservado, hojas 341, letra cursiva, siglo XVI, forrado en pergamino[2]. Segueix anotant que este manuscrito, que presumo sea autógrafo, está en latin y en castellano, la primera carilla de cada folio en esta lengua, y la segunda en un latin bastante bárbaro. Hay en la obra muchos versos, la mayor parte traduccion del latin...[3], i continua unes línies més avall dient que esta obra está incompleta: de las tres últimas hojas solo se halla el texto latino, lo que parece indicar que el autor escribiría primero su obra en esta lengua. Hay al fin bastantes hojas en blanco[4].

La primera edició impresa de la qual es té constància fou la que veié llum l'any 1876 a mans de l'hispanista francès Alfred Paul Victor Morel-Fatio (1850-1924) i de l'arxiver i historiador madrileny Antonio Rodríguez Villa (1843-1912). Aquests van titular l'obra *Relación del viaje de Felipe II a Zaragoza, Barcelona y Valencia*[5]. A la seva introducció ens tornen a asseverar, com ja ens anunciava En de Ochoa, que l'obra manuscrita realitzada per En Cock fou redactada en dues llengües, llatina i castellana. És a dir, tant per En de Ochoa, com per En Morel-Fatio i per En Rodríguez Villa, el redactat primigeni fou autògraf i les llengües que va emprar En Cock foren el llatí i el castellà. Fins a dia d'avui no hem sabut trobar cap altre font impresa posterior a la de l'any 1876 (a excepció de facsímils) per poder estudiar l'obra d'En Cock. La gran majoria d'historiadors i investigadors que referencien l'obra del flamenc ho fan citant l'edició impresa de 1876.

En de Ochoa, a l'hora d'informar el títol del manuscrit autògraf d'En Cock, ho farà en la seva versió castellana obviant la llatina. De la mateixa manera En Morel-Fatio i En Rodríguez Villa només en transcriuran la versió castellana deixant de banda, altra vegada, la llatina. És a dir, tot aquella persona que vulgui examinar en la seva totalitat la versió llatina de l'obra d'En Cock forçosament ha d'anar a parar al manuscrit de París.

Gràcies al projecte MCEM (Manuscrits Catalans de l'Edat Moderna) de l'Institut d'Estudis Catalans, el qual segons la pròpia descripció que en fan neix amb l'objectiu de proporcionar a l'investigador un catàleg en línia de manuscrits en qualsevol llengua produïts als països de parla catalana de l'antiga Corona d'Aragó durant l'Edat Moderna, que permeti establir comparacions, descobrir continuïtats i constatar trencaments amb la baixa Edat Mitjana, i intuir novetats dels moviments preromàntic i romàntic[6], tenim constància —sense la necessitat d'anar a París— d'alguns fragments de la versió llatina del manuscrit d'En Cock. D'entre aquests fragments ens transcriuen el títol en llatí —i cal que recordem que la versió llatina fou escrita amb anterioritat a la castellana—.

Tot seguit extractem part de la descripció informativa que apareix a la base de dades del MCEM respecte al manuscrit:

Id MCEM: 1291

Ciutat: París

Biblioteca/Arxiu: Bibliothèque Nationale de France

Signatura: Ms. Espagnol 272

Signatures antiques: Suppl. franc., n. 1126

Data: XVI ex.

Llengua: Castellà, llatí

Support: Paper

Mides: 205 × 152 mm

Folis: F. 1-349 + [1-20]

Copista: Autògraf

Enquadernació: Pergamí flexible

Llom: "Vol. 46"

Procedència:

Estat de conservació: Alguns folis afectats per la humitat

Ornamentació: Notes marginals fetes pel mateix copista i autor de l'obra

Matèries: Dietaris i memòries, Relacions i gasetes

Autor: Enric Cock (doc. 1580-1590)

Títol: Anales del año 1585, en el cual el rey católico de España don Felipe, con el príncipe don Felipe su hijo, se fue a Monzón a tener las cortes del Reino de Aragón, compuestas por Enrique Cock

Ens queda per mostrar els blocs «contingut» i «observacions». Per no allargar-nos innecessàriament, ens fixarem en l'apartat 2, el 4a i 4b del bloc «contingut»:

[2] F. 2: "Annales anni octuagesimi quinti quo Philippus Hispaniarum rex Catholicus cum Philippo filio iuventutis principe Montionem petiit Tarraconensium regni curiam celebraturus". "Authore Henrico Coquo Gorco minonotario apostolico et

ex equestri regii corporis custodia gaesifero". "Anales del año ochenta y cinco en el qual el rey cathólico de España don Philipe con el príncipe don Philipe su hijo se fe a Monçón a tener las cortes del reino de Aragón". "Compuestas por Henrique Cock, notario apostólico y archero de la guardia del cuerpo real".

[4a] F. 7v-349v: "Annales anni 1585". Inc.: "Rationi congruum esse censebunt qui christianae religioni inhaerent vt qui viam regis Philippi in regnis Tarraconensium, veritatem historiae vitamque Philippi, principis nostri, posteritati mandare". Expl.: "decimoquinto cal. Sub vesperum senatoria domus caepit incendium pati atque acriter conflagrare inciis omnibus quomodo".

[4b] F. 8-346: "Anales del año 1585". Inc.: "Todos que son de la religión christiana dirán que es razón que queriendo yo dar principio al camino del rey don Philipe en los reynos de Aragón a la verdad de la historia y a la vida de don Philippe nuestro príncipe, lo comience del que es verdadero camino, verdad y vida, porque no hay entendimiento ni sabiduría ni ingenio ni don alguno que no baxe del alto y venga del Padre de la luz". Expl.: "como consta por una inscriptión en el portal d'ella donde ay los siguientes versos". Versió inacabada, menys completa que la llatina.[7]

Com es pot comprovar, si només estudiem la descripció d'En de Ochoa (1844) i l'edició impresa de 1876 d'En Morel-Fatio i En Rodríguez Villa, hom conclouria que el regne d'Aragó, per En Cock havia de ser el regni d'Aragonie. Però si resseguim la versió llatina d'En Cock, és del tot inqüestionable que per al flamenc, el regne d'Aragó era el regni Tarraconensium. I les preguntes que es deriven d'aquesta constatació, de bell nou, s'apilonen: per què ningú no ha fet mai cap comentari sobre la diferència de nomenclatura entre el text llatí d'En Cock i la seva traducció castellana? Per què En Morel-Fatio i En Rodríguez Villa silencien tota al·lusió a un regni Tarraconensium i només esmenten el reino de Aragón? És possible que cap historiador acadèmic de casa nostra, en les seves recerques i investigacions, no hagi trobat mai cap referència a un regne de Tarragona? De debò no n'han trobat mai cap? Com és que els investigadors amateurs de l'INH no parem de trobar-ne? I si els nostres acadèmics s'han topat alguna vegada amb un regnum Tarraconensium en els documents, per què no l'han tret mai a col·lació, ni que sigui per desmentir-lo? Finalment, per posar límit a aquest eixam interminable de preguntes sense resposta, cal que ens plantejem quina realitat institucional hispànica tenien al cap tots aquests viatgers, cronistes, arxivers, escrivans... com el mateix Enric Cock, quan escrivien Tarraconensium regni per referir-se a allò que la història actual ens ha ensenyat a anomenar Corona o Reino de Aragón.

Ivan Giménez

26/08/2019

Articles relacionats:

<https://www.inh.cat/articles/Teories-i-opinions-respecte-a-l'origen-del-nom-Arago-.Breu-recorregut-historiografic>
<https://www.inh.cat/articles/Breu-recull-d'autors-que-anomenen-al-rei-i-regne-d'Arago-com-Tarragona>
<https://www.inh.cat/articles/L'orde-militar-dels-cavallers-tarraconenses>
<https://www.inh.cat/articles/Substitucio-de-Tarragona-per-Arago-part-I>
<https://www.inh.cat/articles/Substitucio-de-Tarragona-per-Arago-part-II>

Vídeos relacionats:

<https://www.inh.cat/arxiu/vid/Cicle-primavera-2019/Ivan-Gimenez-Els-comtes-reis-de-Barcelona-i-Tarragona>

Notes bibliogràfiques:

- [1] ALFREDO ALVAR EZQUERRA, "Enrique Cock. Humanista, corógrafo de Madrid, cronista de los archeros reales"; web <http://humanismoyhumanistas/enrique-cock-biografia>, ISBN: 978-84-695-0937-1, p.6.
- [2] EUGENIO DE OCHOA Y MONTEL, Catálogo razonado de los manuscritos españoles existentes en la Biblioteca Real de París: seguido de un suplemento que contiene los de las otras tres bibliotecas públicas; Impr. Real, Madrid, 1844, p.83
- [3] Ídem
- [4] Ídem
- [5] ALFRED PAUL VICTOR MOREL-FATIO, ANTONIO RODRIGUEZ VILLA, Relación del viaje hecho por Felipe II, en 1585, á Zaragoza, Barcelona y Valencia; Imprenta Estereotipia y Galv.^a de Aribau y C.^a, Madrid, 1876.
- [6] Eulàlia Duran (dir.); Maria Toldrà (coord.), MCEM - Manuscrits catalans de l'Edat Moderna [26/08/2019]
- [7] Id. MCEM: 1291